

שלום רב,

הנדון: סקירת חקיקה מישראל ומהעולם בנושא חיי מדף למוצרי מזון מן החי

חקיקה ישראלית:

צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (סימון תאריך על מוצרי בשר ומוצרי דגים), התשמ"ד – 1984

קובע בסעיף 3 שכותרתו – קביעת תאריך ייצור וקביעת תאריך אחרון המומלץ לשימוש:
"(א) יצרן מוצרי בשר או מוצרי דגים יקבע את התאריך האחרון המומלץ לשימוש לכל מוצר בשר או מוצר דגים שהוא מייצר, כך שאם המוצר מוחזק עד לאותו תאריך, בתנאי האחסנה המומלצים לגביו, נשמרות תכונותיו.

(ב) התאריך שנקבע לפי ס"ק (א) יסומן בידי היצרן על מוצרי הבשר."

סעיף 4 לצו קובע: מוצר עד 60 ימים - יסומן בגלוי תאריך ייצור ותאריך אחרון מומלץ לשימוש.

מוצר מעל 60 ימים – תאריך ייצור בגלוי, או

תאריך אחרון בגלוי ותאריך ייצור בצופן. חובה לכתוב מה התאריך (ייצור או אחרון).

סעיף 4(ג) לצו - קובע חיי מדף לאברי פנים – 6 ח'.

כמו כן, לפי סעיף 5 לאותו הצו יש לסמן את תנאי ההחזקה המומלצים למוצר על גביו.

לפי סעיף 6 – חל תקן 1145 על סימון התאריך על מוצרי בשר.

סעיף 7 אוסר על שינוי הסימון, אלא אם התגלתה טעות לפני הסימון וישנו אישר מן המנהל (מנכ"ל משרד הבריאות).

רצ"ב נוסח הצו – נספח א'

תקן 1145 - סימון מזון ארוז מראש

סעיף 2.14 (הגדרת) תאריך אחרון לשיווק – תאריך אחרון למכירה קמעונית, המאפשר תקופת החסנה סבירה בבית הצרכן בתנאי האחסנה המומלצים או המקובלים למוצר, שבה נשמרות באופן מקסימלי תכונותיו האופייניות של המוצר.

סעיף 3 לתקן קובע את הפרטים שחובה לסמן על גבי מוצר וקובע ש"כל סימון יהיה נכון, לא מטעה וניתן להוכחה".

לצורך חובת סימון תאריך מפנה סעיף 3 הנ"ל לסעיף 9 לתקן ובו הדרישות הבאות:

סימון תאריך ייצור או מנת ייצור (לכך ישנם חריגים שכמעט מרוקנים מתוכן את הדרישה).

במוצרי מזון לא רגישים - יסומן התאריך המציין את העמידות המינימלית (בו עדיין שומר המזון על תכונותיו המיוחדות כשהוא מוחסן בתנאים נאותים). יסומן כך:

1. מילים מקדימות: עדיף להשתמש לפני (כולל סימון יום) או עדיף להשתמש לפני סוף (לא כולל סימון יום).

2. אחרי המילים יצוין התאריך או המקום על האריזה בו מסומן התאריך. לפי הצורך יצוינו תנאי אחסנה להשגת תקופת העמידות שסומנה.

3. התאריך המסומן חייב לכלול סימון גלוי של יום/חודש/שנה אך יש לכך חריגים:

a. במוצרים עד 3 חודשים די ביום וחודש.

b. במוצרים מעל 18 חודשים, מספיקה שנה.

c. במוצרים 3-18 חודשים חודש ושנה.

התאריך המסומן יכלול סימון גלוי של יום וחודש ואפשר לסמן שנה.

במוצרי מזון רגישים - מוצר מזון הרגיש מאד לקלקול מיקרוביאלי, ועל כן עלול לאחר תקופה קצרה להוות סכנה מיידית לבריאות בני אדם. יסומן בתאריך אחרון לשימוש, וזאת במקום סימון התאריך המציין את העמידות המינימלית של המוצר. יסומן כך:

יכתבו "לשימוש עד..". בתוספת התאריך או ציון המקום על האריזה בו מצוין התאריך. וכן יסומנו תנאי ההחסנה שיש להקפיד עליהם.

אין לשנות את התאריך המסומן על המוצר למעט במקרה שבו חלה טעות בסימון והמוצר עדיין לא שווק מהמפעל

רצ"ב נוסח התקן – מסומן ב'

צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (בשר טחון), תשל"ו-1975/ (בשר טחון חי מתובל), תשל"ו-1975
מגדיר חיי מדף לבשר טחון קפוא - 60 ימים.

תקנות בריאות הציבור (מזון) (דגים טחונים, מוצריהם, עיבודם ושיווקם), התשמ"ו-1985
תקנה 10 לעניין סימון קובעת שיש לסמנם בתאריך אחרון לשימוש /לא יעלה על 60 ימים מיום הייצור.

תקנות בריאות הציבור (מזון) (שיווק ביצי מאכל), התשנ"ה-1994
סעיף 3 – קובע חיי מדף לביצה בקירור עד 3 ח', לביצה לא בקירור עד 16 ימים.
סעיף 7 – העוסק בסימון אריזה קמעונאית – קובע שהתאריך האחרון לשיווק הינו 16 ימים מהמיון ובמקרה חודש נוסף. התאריך כולל יום וחודש.
רצ"ב נוסח התקנות – מסומן ג'

תקנות בריאות העם (צרכי מזון) (פיסטור ביצים, ייבושן, הקפאתן והשימוש בהן), תשל"ט-1979
תקנה 16 – קובעת חיי מדף לביצים מפוסטרות (לא קפואות) של 8 ימים.

תקנות בריאות הציבור (מזון) (גירום בשר), התשמ"ד-1984
תקנה 15 לעניין סימון המוצר קובעת שיש לסמנו בתאריך אחרון לשימוש שלא יעלה על 90 ימים מיום הייצור.

תקנות מחלות בעלי-חיים (שחיטת בהמות):
תקנה 62 העוסקת באריזת חבילת בשר קובעת שיש לסמן על החבילה את תאריך הכנתה או מספר אצוות הייצור.

תקנות לפיקוח על ייצוא של בעלי-חיים ושל תוצרת מן החי (מוצרי עוף), תשל"ז-1976:
תקנה 73 העוסקת בסימון קובעת שיש לסמן בגלוי או בקוד- תאריך סיום ייצור ותאריך סימון ייצוא.

מרבית ההוראות לעניין חיי מדף פורסמו **בהנחיות של משרד הבריאות ו/או משרד החקלאות** רצ"ב טבלה המסכמת את ההוראות – מסומנת ד'

חקיקה השוואתית:

באירופה (EC, אנגליה, אירלנד), לפי דירקטיבה 852/2004 היצרן אחראי לבטיחות המזון שהוא מוכר, לכל אורך חיי המדף שלו. כפועל יוצא מכך הוא אחראי לקביעת חיי המדף של המוצר. בקביעתם עליו להתחשב בקריטריונים המיקרוביאליים של המוצרים שהוא מייצר לפי דירקטיבה 2073/2005.

ישנם מוצרים שהחוק מחייב שישאו תאריך אחרון לשימוש, אולם אופן קביעתו נתון לחלוטין ליצרן. לפי דירקטיבה 2000/13 (עוסקת בסימון), מדובר במזונות בעלי קלקול מהיר מבחינה מקרוביאלית. קביעת חיי המדף מוטלת באופן בלעדי על היצרן ועליו לדאוג לתיקוף מתאים. אין כללים מחייבים של הרשויות לכך.

יחד עם זאת, באירלנד למשל ישנן הנחיות לא מחייבות של הממשלה כיצד לעשות כן. לגבי מוצרי עופות יש דירקטיבות ספציפיות הדורשות סימון תאריך ייצור/שחיטה (543/2008) (1906/90).

לעניין אופן הסימון- ההוראות בת"י 1145 זהות.

באנגליה לגבי מוצרים בואקום או MAP – יש כלל של חיי מדף 10 ימים אא"כ נוקטים אמצעים מיוחדים למנוע התפתחות קלוסטרדיום בוטוליניום. לגבי שאר המוצרים הוחלו ההוראות מה EC שלעיל.

בארה"ב – בקוד הפדראלי אין כל חובה לסמן חיי מדף על מוצרי מזון למעט מוצרי מזון לתינוקות. למרות שאין חובת סימון, אם כבר מסמנים, צריך לסמן ביום/חודש (שנה למוצרים בעלי חיי מדף ארוכים) – מתוך מדריך של ה USDA לשימון מזון. food code – שהינו המלצת חקיקה למדינות בארה"ב ע"י הממשל הפדראלי, ישנם מספר סעיפים המתייחסים לחיי מדף של מזון מוכן לאכילה (פרק 3-5):
מזון מוכן לאכילה המוחזק 5 מע"צ – 7 ימים.
מזון מוכן לאכילה המוחזק 7 מע"צ – 4 ימים.

9 CFR 381.126 – poultry נקבע לעניין סימון תאריך, שיש לסמן על כל מוצרי העופות תאריך אריזה (תאריך או קוד). עופות שהוסר מהם העור יסומנו בתאריך שחיטה (יום בשנה או בקוד). שימורים יסומנו בתאריך השימור. כאשר משתמשים בקוד יש להסביר למפקח את משמעות הקוד. **בקנדה** - ישנה חובה לסימון של תאריך best before למוצרים בעלי חיי מדף של 90 ימים או פחות. ישנה חובה לסמן חיי מדף למזון כולי ולפורמולות לתינוקות. החוק מטיל את האחריות המלאה לבטיחות מזון על היצרנים, הרשות מפקחת שהיצרנים והמשווקים נקטו באמצעים הולמים לוודא שהמוצרים בטוחים.

לסיכום – המגמה היא של התערבות מינימאלית של הרשויות בנושא זה והטלת כל האחריות על היצרן. נראה שהרשויות נמנעות מלתת כללים או המלצות כיצד לקבוע חיי מדף (יתכן ועל מנת להימנע ממצב שהיצרן יתלה בהנחיותיהן כדרך להתחמק מאחריות).

רצ"ב טבלה ובה השוואה בין החקיקה העיקרית בישראל ובעולם בנושא סימון חיי מדף – נספח ה'.

בברכה,
דר' לילך צדיק-וייס
מחלקה וטרינרית – משרד הבריאות